

Πορίσματα 2ου Διεθνούς Συνεδρίου Ψηφιακών Μέσων και Ορθόδοξης Ποιμαντικής (Νικόλαος Κόϊος, Διευθυντής Σύνταξης - Πεμπτουσία)

/ [Πεμπτουσία](#)

εν Κολυμβαρίω Κρήτης
την 20ήν Ιουνίου 2018

“φωνή Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων,..., Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν... Κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ» (Ψαλμ. 28,3-11).

Στην δυτική άκρη των γαλανών υδάτων του Κρητικού Πελάγους, υπό την σκέπη και την φροντίδα της Κυρίας των Αγγέλων, της οποίας η τιμή είναι αδιάκοπη στην ακρώρεια αυτή της αγιοτόκου και λεβεντογέννας Κρήτης, πραγματοποιήθηκε το δεύτερο διεθνές συνέδριο ψηφιακών μέσων και ορθόδοξης ποιμαντικής.

Υπό την

υψηλή αιγίδα του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κυρίου Βαρθολομαίου, διά της αφειδούς αγάπης του επιχωρίου Σεβασμιωτάτου ποιμενάρχου κ. Αμφιλοχίου και με την πατρική ευχή και μέριμνα του πανοσιολογιωτάτου καθηγουμένου της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου Γέροντος Εφραίμ συνήχθησαν στους χώρους της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης 103 εισηγητές από 17 χώρες, κληρικοί και λαϊκοί από όλο το φάσμα της εκκλησιαστικής ζωής και του επιστητού, το οποίο σχετίζεται με την λειτουργία και την εξάπλωση των ψηφιακών μέσων στην σύγχρονη κοινωνία και στο εκκλησιαστικό γίγνεσθαι.

Σε τέσσερις ημέρες, από 18 έως 21 Ιουνίου, πραγματοποιήθηκαν 25 συνεδρίες είτε σε ολομέλεια είτε παράλληλα. Επρόκειτο για έναν πραγματικό άθλο! Οι κόποι των διοργανωτών, η καλή θέληση και αυτοπειθαρχία των συμμετεχόντων και προ πάντων η Θεία Χάρις, συνήργησαν έτσι, ώστε να συζητηθούν με τρόπο γόνιμο πολύ σοβαρά θέματα, μέσα σε ένα ιδιαίτερα στενό χρονικό πλαίσιο για ένα τόσο μεγάλο ζήτημα, όπως η θέση και η στάση της Εκκλησίας μπροστά στην ψηφιακή εποχή.

Στο πρώτο συνέδριο τον Μάιο του 2015 στην Αθήνα έγινε η αρχή και μπήκαν οι βάσεις. Ο στόχος ήταν στο δεύτερο αυτό συνέδριο, στο Κολυμπάρι, να αρχίσει να κτίζεται το οικοδόμημα μέσα από την παραγωγική προσέγγιση των προβλημάτων, ώστε να αρχίσουν να διαφαίνονται λύσεις σε προβλήματα και απαντήσεις σε ερωτήματα.

Ως βάση της ποιμαντικής αντιμετώπισης των προκλήσεων του ψηφιακού οικοσυστήματος τέθηκε από τους κεντρικούς ήδη ομιλητές η ανθρωπολογία της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Στις συνεδρίες και τις στρογγυλές τράπεζες αναλύθηκαν και σε αυτό το συνέδριο οι κίνδυνοι χρήσης των ψηφιακών μέσων, αυτήν την φορά σε πιο εξειδικευμένη μορφή. Πολλές φορές το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στην ιδιαιτερότητα των νέων ηλικιών, λόγω της απειρίας και του ευολίσθου της φύσεώς των στον εθισμό. Η δημιουργία ενός πλαισίου παιδείας που να αυξάνει την διάκριση μαζί με την ανάπτυξη της προσωπικότητας, και όχι η άκριτη καταστολή της χρήσης των ψηφιακών μέσων, αποτέλεσαν τις κύριες γραμμές προτάσεων. Στο πεδίο αυτό κρίθηκε απαραίτητη η συνεργασία της οικογένειας με τον πνευματικό πατέρα και η ιδιαίτερη κατηχητική μέριμνα της Εκκλησίας. Ενδιαφέρουσες προτάσεις

ακούστηκαν για την χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας με σκοπό την δημιουργία ευνοϊκών ψυχοπαιδαγωγικών προϋποθέσεων που θα βοηθούν τους νέους να προσλάβουν κεντρικές έννοιες της κατά Χριστόν ζωής. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν και οι επισημάνσεις για την χρήση της διαφήμισης από την Εκκλησία.

Η πρακτική της νηστείας ως μέσου αυτοκυριαρχίας του ανθρώπου επί των παθών και έξεων και ως δρόμου απελευθέρωσης και πλάτυνσης των πνευματικών αισθητηρίων, προτάθηκε από ικανό αριθμό εισηγητών και συνέδρων, με σκοπό την ασκητική αντιμετώπιση της χρήσης των ψηφιακών μέσων. Οι δε αρετές της αυτομεμψίας και του αυτοετασμού, αντλούμενες από τον θησαυρό της νηπτικής ορθοδόξου παραδόσεως, προβλήθηκαν ως βάσεις εσωτερικής συγκρότησης του χρήστη των ψηφιακών μέσων προς αντιμετώπιση των πειρασμών πάσης φύσεως.

Η αντιμετώπιση της εκκλησιαστικής είδησης και δημοσιογραφίας, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν, ο τρόπος με τον οποίον πρέπει να υπηρετούνται, καθώς και ζητήματα δεοντολογίας και ηθικής αναλύθηκαν από ανθρώπους ειδικούς. Σοβαρές επισημάνσεις έγιναν αναφορικά με την σχέση της επίσημης εκκλησίας και των προσωπικών - αυτόνομων θεολογικών και ποιμαντικών πρωτοβουλιών στα ψηφιακά μέσα. Στον χώρο της ιεραποστολής προβλήθηκαν τα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι δυνατότητες των ψηφιακών μέσων, τα οποία φέρνουν κοσμογονικές αλλαγές στις έως τώρα εφαρμοζόμενες πρακτικές. Σημειώθηκαν εξάλλου οι κίνδυνοι από ομάδες που ενεργούν με θρησκευτικό ή εκκλησιαστικό

πρόσημο για ίδια συμφέροντα και προτάθηκαν πρωτοβουλίες της Εκκλησίας ανάλογες με άλλα φλέγοντα ζητήματα, όπως αυτά της Βιοηθικής, μέσα από τη διοργάνωση ειδικών επιτροπών, συνεδρίων ή προγραμμάτων.

Στο ζήτημα της προβολής των λατρευτικών εκδηλώσεων στα ψηφιακά μέσα αναφέρθηκε ότι, πιθανόν σε ορισμένες περιπτώσεις δημιουργούνται εκκλησιολογικά και ποιμαντικά προβλήματα. Προτάθηκε λοιπόν να επανεξεταστεί το ζήτημα μέσα στο πνεύμα μίας περισσότερο διακριτικής αντιμετώπισης που να διαφυλάττει την ιερότητα των μυστηρίων και να προστατεύει τον χρήστη των ψηφιακών μέσων από τον πειρασμό ενός επιζήμιου πνευματικού ψηφιακού καταναλωτισμού.

Κοινός παρονομαστής για την θεμελίωση ενός αυθεντικού εκκλησιαστικού δημοσιογραφικού ήθους, της ιεραποστολικής χρήσης των ψηφιακών μέσων, αλλά και της προβολής της λατρευτικής ζωής από αυτά είναι η αναζήτηση της αλήθειας, ο σεβασμός στην μυστηριακή ζωή πάντα σε συνδυασμό με την προστασία την αξίας του προσώπου και της ελευθερίας του.

Στο πνεύμα όλων των παραπάνω διαπιστώθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός πρακτορείου εκκλησιαστικών ειδήσεων που θα καλύψει ένα υπάρχον κενό στον ορθόδοξο χώρο. Ανακοινώθηκε λοιπόν από τώρα για το ερχόμενο Φθινόπωρο η γέννηση ενός νέου διεθνούς φορέα εκκλησιαστικής ενημέρωσης υπό το όνομα «Ορθοδοξία».

Ιδιαίτερα χρήσιμες ήταν οι εισηγήσεις που αφορούσαν στην έως τώρα παρουσία της επίσημης Εκκλησίας στο διαδίκτυο μέσα από τις ποικίλες ιστοσελίδες των κατά τόπους Εκκλησιών. Διαπιστώθηκε ότι παρά την εν γένει φιλότιμη προσπάθεια, απομένει ακόμη πολλή δουλειά προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν όπως τους αρμόζει τόσο στο ποιμαντικό όσο και στο θεολογικό επίπεδο. Οι επισημάνσεις περί των ελλείψεων ως προς την αξιόπιστη παροχή των βιβλικών και πατερικών πηγών σε ψηφιακή μορφή στο εκκλησιαστικό και ιδιαίτερα το θεολογικό κοινό, υπήρξαν ιδιαίτερες στοχευμένες. Οι προτάσεις που κατατέθηκαν διακρίνονται για την πρακτική τους αξία.

Η τεράστια δυναμική, η ταχύτατη ανάπτυξη και η ευρύτατη διείσδυση των κοινωνικών δικτύων σε όλο το φάσμα όχι μόνο του ψηφιακού οικοσυστήματος, αλλά και της προσωπικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής αποτέλεσε το θέμα συζήτησης ξεχωριστής στρογγυλής τράπεζας. Η πρόκληση για την ορθόδοξη εκκλησία στο επίπεδο αυτό είναι διπλή. Πρώτα αφορά στην παρουσία και πράξη της ίδιας της Εκκλησίας στα κοινωνικά δίκτυα, η οποία δεν μπορεί να είναι

αδιάκριτη και απροϋπόθετη. Η δεύτερη και ίσως μεγαλύτερη πρόκληση αφορά την στάση του ανθρώπινου προσώπου εντός αυτών, την πνευματική καλλιέργεια και την χριστιανική βιωτή, εκφρασμένα με την ίδια ένταση και συνέπεια με την οποία λειτουργεί το πρόσωπο και εκτός των ηλεκτρονικού περιβάλλοντος. Έτσι, ο πλούτος και η ομορφιά της ορθόδοξης παράδοσης μπορεί να διαδοθεί στα πέρατα της οικουμένης με την χρήση και αυτού του εργαλείου.

Σχετικά με την ψαλτική τέχνη ειπώθηκε ότι ιστορικά έχει εγκολπωθεί και αξιοποιήσει κάθε τεχνολογική εξέλιξη, από τη γραφή και την τυπογραφία ως το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα προσφέρουν πολλούς νέους τρόπους επικοινωνίας και νέα εργαλεία. Η ποιμαντική απάντηση στους πάντοτε ελλοχεύοντες κινδύνους, αντλούμενη από την μεσότητα του ελληνορθόδοξου ήθους, προφυλάσσει από τις ενδεχόμενες υπερβολές κρατώντας την απαιτούμενη ισορροπία, ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι πραγματικά μεγάλες δυνατότητές τους.

Ιδιαίτερο βάρος στο παρόν συνέδριο δόθηκε στο ζήτημα του εαυτού και του προσώπου μέσα στο ψηφιακό οικοσύστημα, τόσο από ψυχολογικής, αλλά κυρίως από θεολογικής και ποιμαντικής πλευράς. Με το πρόσημο του προσώπου - εαυτού κινήθηκαν πολλές εισηγήσεις, αλλά και στρογγυλές τράπεζες διαφόρων θεματικών. Επισημάνθηκε ότι η ακραία εικονικοποίηση (virtualization) μπορεί να αλλοτριώσει όχι μόνο την φύση των πραγμάτων και των αισθημάτων, αλλά και του ίδιου του ανθρώπου. Μπορεί να επηρεάσει την ορθόδοξη οντολογία του προσώπου και να επιφέρει οδυνηρές αλλαγές στην ταυτότητά του. Στην σύγχρονη πραγματικότητα η υπερβολή στην εικονοποίηση ενέχει τον κίνδυνο να οδηγήσει στον δι-ανθρωπισμό (transhumanism) και κατόπιν στον μετ-ανθρωπισμό (posthumanism). Για να εκμεταλλευτεί η Εκκλησία τις μεγάλες δυνατότητες των ψηφιακών μέσων για το ποιμαντικό της έργο θα πρέπει να προσφύγει στην ασφαλιστική δικλείδα της «ισόρροπης ελαχιστοποίησης» ως προς την χρήση και προαγωγή της εικονικότητας.

Στο φλέγον ζήτημα της τεχνητής νοημοσύνης τέθηκε ο προβληματισμός σχετικά με την αναζήτηση μίας φορμαλιστικής και ντετερμινιστικής νοημοσύνης η οποία ενισχύοντας τις γνωστικές ικανότητες του ανθρώπινου εγκεφάλου θα μπορεί να επιλύει προβλήματα στην καθημερινότητα. Ταυτόχρονα ανέκυψαν προβλήματα για την φύση αυτού του εγχειρήματος, καθώς και για την ηθική και πνευματική διάστασή του. Τονίσθηκε με ιδιαίτερη έμφαση από τους ειδήμονες ότι οι τεράστιες δυνατότητες επεξεργασίας των δεδομένων μπορούν να παράξουν δύναμη, αλλά από μόνες τους, ερήμην του ανθρώπου, δεν μπορούν να δώσουν νόημα. Το κέντρο βάρους για την θεώρηση αυτού του ζητήματος πέφτει στον σημασιολογικό ιστό, δηλαδή και πάλι στον ίδιον τον άνθρωπο. Στο επίπεδο αυτό το ανθρώπινο πρόσωπο είναι αναντικατάστατο και φέρει πλήρως την ευθύνη της νοηματοδότησης στην χρήση τόσο της τεχνητής νοημοσύνης, όσο και κάθε υψηλού επιτεύγματος της ψηφιακής τεχνολογίας.

Η θεολογική, πνευματική και ποιμαντική πρόσληψη όλων των παραπάνω έγινε υπό το πρίσμα των σχέσεων Θεού και ανθρώπου. Στον βαθμό που αυτή η σχέση επηρεάζει, εμπνέει και καθοδηγεί το ανθρώπινο πρόσωπο, εκείνο θα βρίσκει τρόπους χρήσης του ψηφιακού οικοσυστήματος τέτοιους που να αρμόζουν στην κατ' εικόνα Θεού δημιουργία του και στην καθ' ομοίωσιν Θεού κλήση του. Η πληρότητα στην μυστηριακή, προσευχητική και αγαπητική ζωή της Εκκλησίας προβλήθηκε κατ' επανάληψιν στο παρόν συνέδριο ως το βασικό στοιχείο υγιούς και αληθώς παραγωγικής χρήσης των ψηφιακών μέσων. Δεν παραθεωρήθηκε η αξία της εξειδικευμένης γνώσης και της συνεχούς ενημερώσεως από υπεύθυνα και κατηρτισμένα άτομα. Το μυστήριο της εξομολογήσεως προτάθηκε ως κριτήριο της χρήσης των ψηφιακών μέσων από κάθε χριστιανό, κληρικό ή λαϊκό. Το άνοιγμα

της καρδιάς μέσα στο μυστήριο της πνευματικής πατρότητας διαφυλάττει τον χρήστη των ψηφιακών μέσων από την ηδονική αυτοπροβολή, την καλλιέργεια ιδεατών ή φανταστικών καταστάσεων και την απορρύθμιση των φυσικών ανθρωπίνων σχέσεων. Για τους λόγους αυτούς διατυπώθηκε από κοινού η θέση, ότι τα ψηφιακά μέσα μπορούν να προσφέρουν πολύτιμες υπηρεσίες στην πνευματική καθοδήγηση, σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορούν να αντικαταστήσουν το μυστήριο της εξομολογήσεως.

Η επαφή μας και οι συζητήσεις μας δεν τελειώνουν εδώ. Είπαμε πολλά, αλλά μένει να συζητήσουμε ακόμη περισσότερα στο μέλλον. Θα συνεχίσουμε λοιπόν κάτω από την σκέπη της Διεθνούς Ένωσης Ψηφιακών Μέσων για την Ορθόδοξη Ποιμαντική,

την οποία ανήγγειλε στην εισήγησή του ο διευθυντής της Πεμπτουσίας κ. Νικόλαος Γκουράρος.

Βιώσαμε στον χρόνο της κοινής μας παρουσίας εδώ ότι ο ψηφιακός κόσμος είναι ένας ωκεανός πολλών υδάτων. Εάν ο φορέας του λόγου στον θαυμαστό αυτό κόσμο, ο άνθρωπος, πραγματώνει τον σκοπό του, την θεραπεία και την ενοποίηση της Υποστάσεώς του εν Χριστώ, τότε ο Κύριος θα ευλογεί το ψηφιακό οικοσύστημα μεταμορφώνοντάς το σε χώρο και χρόνο ειρήνης, εγκεντρισμένο στην μέλλουσα Βασιλεία.

Η αίσθηση αυτή προσφέρθηκε σε μας αυτές τις ημέρες στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας στην Ι.Μ. Γωνιάς, στον οίκο της Κυρίας των Αγγέλων, διά των χειρών του πολυσεβάστου καθηγουμένου της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου Γέροντος Εφραίμ.

Σας ευχαριστούμε!